

29. november pomeni primorskemu ljudstvu to, kar vsem jugoslovanskim narodom — proglasitev FLRJ — kot sad skupnih naporov v narodno-osvobodilni borbi.

Ob novi kampanji Osvobodilne fronte

Osvobodilna fronta je pred množice Vzhodno-primoskega okraja postavila novo nalogo: Kampanjski množični študi zakonov o ljudskih odborih, zadrugah in državnih podjetjih, ki jih je letos sprejela Ljudska skupščina FLRJ. S tem študijem hoče Osvobodilna fronta zagotoviti najširšo udeležbo množice pri izvrševanju gospodarskih nalog, ki stoje danes pred našim ljudstvom, pred Osvobodilno fronto in organi ljudske oblasti. Popolna jasnost, teh zakonov med ljudmi bo le zagotovila, da bodo ljudje sami in to samo z množicam svojstvenim uspehom pomagali graditi naše gospodarstvo, ki napravlja že prve krepke in temeljite korake v socializmu.

Ob tej priliki je Tajništvo Okrožnega odbora Slovansko-italijanske antifašistične unije pokazalo nekaj osnovnih smernic, ki so zajete v kratkem v sledečih ugotovitvah.

»Če pomislimo na to, da smo dejansko že pričeli z delom pri utrjevanju družbene sektorja, je jasno, da mora študij vseh zakonov, posebej pa še zakonov o ljudskih odborih, zadrugah in državnih podjetjih potokeati izčlenjenjsko, ne mehanično, potokeati tako, da si bodo naše množice kot organi ljudske oblasti povsem na jasnem.

Narčl in proračun, ki se dejansko postavljata v vsej jasnosti tudi pred krajevnega ljudskega odbora, je že del vsebine zakona o ljudskih odborih. Ta dejansko vodi k temu, da postane KLO usmerjevalec žiljenja, ali jasneje, kakor pravi maršal Tilo, da so naloge, da je osnovna dolžnost ljudskih odborov uresničevati na svojem področju »ta tista osnovna načela naše države in družbene ureditve, ki so določena v ustavi. Iz tega sledi, da morajo naše organizacije Osvobodilne fronte izvesti študij tako kot kampanjo za razdelitev izkazne Osvobodilne fronte, ki je imela tako množični uspeh.

V čem so sijajni rezultati, ki jih je imela poleg redkih izjem kampanja za razdelitev izkaznic Osvobodilne fronte? Osvobodilna fronta je iz kampanje izšla politično in organizacijsko okrepljena predvsem zato, ker je naše ljudstvo nalanko vedelo, za kaj gre. Lahko trdimo, da je bilo pri tej priliki skoraj najmanj govora o izkaznicah samih. Ljudstvo je na sestankih govorilo predvsem o delu, ki ga je Osvobodilna fronta izvedla tako v času narodnoosvobodilne borbe kot sedaj po vojni za utrditev politične in gospodarske neodvisnosti naše dežele. Boj za priključitev k Jugoslaviji, boj reakcije med vojno in danes, delo k tekmovanju, to so bila gledišča, s katerih je ljudstvo ocenjevalo posameznike ali kot aktivne člane Osvobodilne fronte ali kot pasivne, kar je imelo potem za posledico delitev izkaznic samih.

Množice so z ogromno razgibanostjo in iniciativo na tej osnovi določale torej, kdo dobi izkaznico in kdo je ne dobi, in pri tem dokazale, da znajo silno zdravo presojati, kdo je res pristaš priporočene družbene ureditve, katere nosilec je naša Osvobodilna fronta z našo Komunistično partijo na čelu.

Ko pristopamo k novi kampanji, je treba imeti pred očmi izkušnje iz prejšnje kampanje predseme zaku, da ne bi sedanja potekala neizpolnjeno, od ljudstva odtrgano, ampak je treba tudi to kampanjo razumeti kot delovno celoto in v njenem okviru reševati vsa politična in gospodarska vprašanja. Vzemimo naprej primer, kako bo potekal študij o ljudskih odborih.

Povsem zgrešeno bi bilo, če bi obravnavali samo posredne člene zakona, temveč je treba dati silno jasno politično obeležje. Sicer je jasno, da so posredni člani zakona važni, da jih je treba vesti in po pomenu razumljivo razlagati, toda predvsem pa je važna vsebina. Zakon kot celota je rezultat naše narodnoosvobodilne borbe in njene zmage, ki nam je prinesla ljudsko oblast, ljudsko demokracijo. Torej je treba pri tem dobro vedeti, da zakon o ljudskih odborih ne daje šele sedaj oblasti ljudstvu v roke, temveč da je ljudstvo pod vodstvom Osvobodilne fronte in s svojo Komunistično partijo na čelu vzel oblast v roke že v času narodnoosvobodilne borbe, ko se je borilo proti okupatorju in proti prvotnemu izkoriščevalnemu aparatu oblasti, ki se je okupatorju v celoti vdinjal. Zmaga proti okupatorju in domači reakciji na domačem področju v prezezm oblasti od strani ljudstva tako, po končani vojni, je dejansko omogočila ustvaritev take ustave, ki daje osnove ne samo zakonu o ljudskih odborih, temveč vsem dosedanjim in bodočim nalogam, ki nam jih nakazuje naša oblast.

Treba je paziti, da se nam ne bo poročila napaka, ki se je ob pričetku kampanje za razdelitev izkazne Osvobodilne fronte pojavljala v posrednih primerih, da so nekateri »konferencierje« magoško, od sedanje družbene ureditve odrgano tolmačili pomen kampanje in tem zabrisali globoko vsebino, ki je povzročila drugo tako odlično zajela ljudsk

množice. Kol v prejšnjih mesecih, tako je razno tudi sedaj, da imamo prav ob slu-
diju pred očmi sedanje napore v obnovi:
urejanja trgovine, financ, proračuna od-
borov itd., kajti zakon še ne pomeni druž-
bene dočrtenosti, temveč pogoj za to, da
množice skupno z Osvobodilno fronto pr-
borjeno družbeno slanje gradijo ter po
lej polti pridejo do blagostanja. Ne samo-
to! Ta sludij mora dati tudi odgovor na
zadnje mednarodne politične dogodke po
vojni. Če bo sludij pravilen, potem je
jasno, da bo vsem našim množicam se
toliko bolj razumljivo, čemu angloameri-
kanski imperialisti tako besno sovražijo
noco Jugoslavijo, bodo razumeli, da je
vzrok temu, ker so imperialisti izgubili
v Jugoslavciji koncesije, ki so jih imeli
pred vojno s tem, ko so bili poleg do-
matičnih kapitalistov lastniki največjih in-
dustrijskih podjetij, rudnikov itd., kar jim
je prinašalo težke milijone in popolno go-
spodarsko odvisnost cele države. Prav tako
mora našim ljudem postati v tem trenut-
ku tudi še bolj globoko razumljivo škod-
ljivo in protiljudsko delovanje domače
reakcije, predesem protiljudske duhov-
ščine, ki se kol veren sluga kapitalizma
noče sprijazniti z zmago ljudske demo-
kracije in se bori, da bi kol zadnja tipka
imperializma našo družbeno rast ovi-
rala. Jasno je, da bo tak način sludija
prinesel dobre zaključke in da bo posled-
nica tega jasno razumevanje vloge ljud-
ske oblasti med našimi množicami, ki bo
pojačala ljudsko kontrolo in budnost ob
naši ljudski oblasti.

Pri študiju zakona o ljudskih odborih je treba paziti zlasti, da se do kraja raztolmači pomen krajevnega ljudskega odbora, da se jasno govori o njegovem delokrogu, o njegovih obveznostih do ljudstva na eni in do nadrejenih odborov oblasti na drugi strani. Gre tu predvsem za pravice in dolžnosti ljudskega odbora. Takoj pa je treba paziti še na drugo stvar. V istem času, ko govorimo o pravicah in dolžnostih KLO, moramo istočasno govoriti o zborih volivcev; to se pravi, govoriti tudi o pravicah in dolžnostih ljudstva samega in paziti na to, da bodo naši ljudje ob študiju obutili pravičen odnos poedincev do skupnosti, kraja do okraja in do republike, nas vseh skupaj pa do cele države.

To je samo nekaj napotkov. Pri študiju torej ne smemo preiti uvodnih član-
kov pred zakoni in se pri študiju še po-
služevati raznih brošur, ki jih imamo in
s katerimi bomo, še laže razpravljali o
ljudski oblasti. Gre za to, da bodo ljudje
na osnovi tega študija jasno videli, na
kateri stopnji razvoja smo danes, da bodo
vedeli, da bodo vsi naši bodoči uspehi
prav tako kot dobljena zmaga v vojni re-
zultat skupnih naporov vsega ljudstva.
To se pravi, posamezniki bodo morali v
bodoče več vedeti o nalogah svojega od-
bora oblasti, zbori volivcev bodo torej po-
stali bolj zdravi, ljudje bodo znali oce-
njevati svoje delo tudi s kritične strani
in ne bodo več nasledili lokalipatriotičnih
in egoističnih tendencam, kakor se je do-
gajalo v poedinih primerih doslej, ko smo
redno ugotovili, da gre za preračunano
delo reakcionarja, kateremu so ljudje za-
radi nepoučenosti nasledili. Obenem pa
bodo ljudje dobili občutek, da slopoma
k enaki družbeni dovršenosti, kot jo imajo
narodi Sovjetske zveze, saj je naše ljud-
stvo danes prav tako dobilo oblast v svoje
roke, kot jo imajo narodi Sovjetske zveze
po zmagovitnem Velikem oktobru. Treba
pa je v to spoznanje vnesti še zavest, da
so sicer naši odbori organizacijsko dovr-
šeni, da pa je treba še mnogo delati, da
dosežemo v njih popolno dovršenost tiste
družbene stopnje, kakršno danes že imajo
narodi Sovjetske zveze.

S tem je Okrožni odbor slovansko-italijanske antifašistične unije jasno nakazal naloge vsemu aktivu Osvobodilne fronte v novi kampanji.

29. november pomeni v zgodovini jugoslovanskih narodov posebno velik dogodek, prav tako pomeni tudi za primorsko ljudstvo nad vse važno zgodovinsko prelomnico. Na ta dan, pred tremi leti, se je začelo v Jajcu zgodovinsko drugo zasedanje AVNOJ-a, lansko leto pa je na isti dan bila proglašena Federativna ljudska republika Jugoslavija. Za ustvaritev nove Jugoslavije je tudi primorsko ljudstvo dalo v narodno osvobodilni borbi vse, na desetisoče svojih sinov in hčera, samo da bi se mu po stoletjih temne, suženjske dobe, trpljenja in zanižanje izpremenilo v človeka vredno življenje. Ko so jugoslovanski narodi spoznali, da jih je protiljudska vlada in izkoriščevalska klika podlo izdala, so spoznali, da se morejo samo z uporom rešiti in ubraniti svoj čast, zato so se odločno vrgli v boj proti svojim sovražnikom, to se pravi, proti fašističnim zločincem in domačim hlapcem, čvrsto odločeni braniti svojo neodvisnost in svobodo ter doprinesiti svoj delež splošnim naporom vseh demokratičnih narodov, ki so se borili proti skupnemu sovražniku fašistični Nemčiji in Italiji.

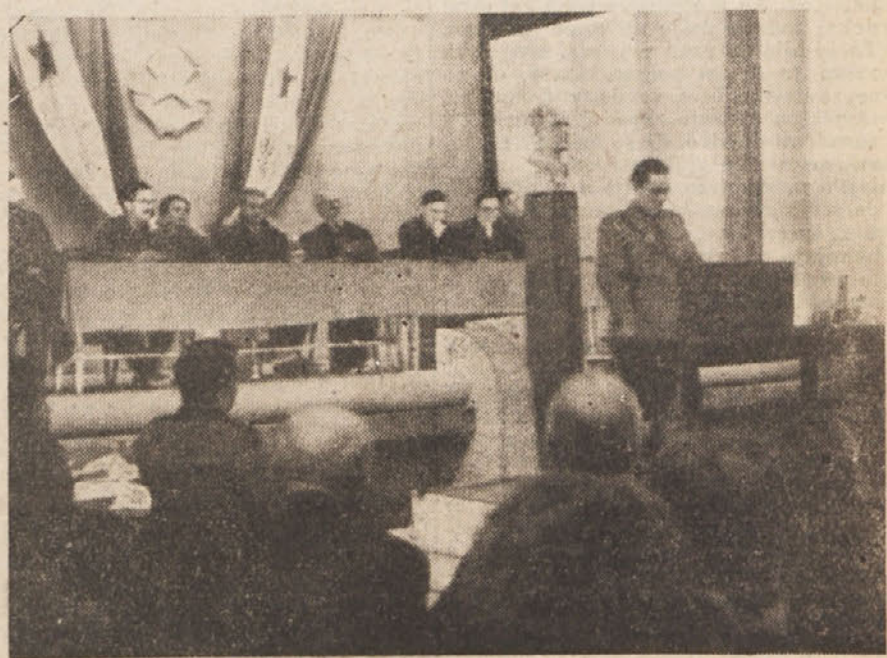
V tem gigantskem spopadu z zločin-
sko fašistično zverjo primorsko ljudstvo
ni stalo prekrizanih rok. Z odločno vo-
jo in visoko zavestjo, da se je mogoče
le s krvjo priboriti toliko zaželeno svo-
bodo, se je dvignilo v vsesplošen boj
proti okupatorju in domačim izdajalcem.
Tako je primorsko ljudstvo postalo ne-
ločljivo zvezano z usodo vseh ostalih
jugoslovanskih narodov, kar je pomeni-
lo ustvaritev in zgraditev državne skup-
nosti, katere je označena z dvema zgo-
dovinskimi mejnikoma. To je 29. novem-
ber 1943 in 29. november 1945. Med tema
dvema mejnikoma je sicer doba dveh
let, doba težkih in krvavih borb, doba
silnih preizkušenj, vendar ostaneta ta
dva mejnika med seboj neločljivo pove-
zana.

29. novembra 1943 se je namreč v Jajcu vršilo zgodovinsko zasedanje AVNOJ-a, ki je s svojimi sklepi, kateri so postali zgodovinsko nad vse važni, položilo temelj bodoče Jugoslavije in v teh sklepih so jasno izraženi smotri, za katere so šli jugoslovanski narodi v osvobodilno borbo. Na drugem zasedanju AVNOJ-a so se narodi Jugoslavije po svojih zastopnikih izjavili proti kralju in monarhiji ter sprejeli sklep, da se bo osnovala nova Jugoslavija kot federativna država, v katero mora biti vključeno vse jugoslovansko ozemlje. Tako je Primorska na tem drugem zasedanju AVNOJ-a dobila zakonito zagotovilo, da pomenja osvobodilna borba in vsi napori jugoslovanskih narodov tudi njeno osvoboditev in ki naj ji prinese nacionalno osvoboditev, prav tako tudi socialno. Juljska krajina je torej neločljivi del nove Jugoslavije. Ti zgodovinski sklepi so postali prav usodnega pomena: za nadaljnji razvoj osvobodilne borbe vse jugoslovanskih narodov za zgraditev nove federativne Jugoslavije in za udržitve njenega mednarodnega ugleda in položaja. Te sklepe so terjale žrtve, ki jih je zahtevala neenaka borba in zmagoviti pohodi partizanskih enic proti okupatorju ter njegovim pomagačem in ti sklepi so bili torej jasno resnični izraz želj ljudskih množic in temelj njihovega novega življenja.

V stari, predaprilski in gnili Jugoslaviji je bila monarhija glavni nosilec politike narodnega zatiranja, politike izko-

riščevanja ljudskih množic in izdaje narodnih interesov. V istem času pa je primorsko ljudstvo občutilo na svojem lastnem telesu vso krutost italijanskega fašističnega terorja in zatiranja, saj so mu bile odvzete vse narodne, kakor tudi vse kulturne prosvetne dobrine, da socialnih pili ne omenimo. Primorsko

osvobodilne borbe. Tako je sklep AVNOJ-a o federativni ureditvi potrdožal za vedno enako vrednost naših narodov, dokazal je, da skupne žrtve v borbi ne morejo ostati zaman. Uresničitev tega sklepa je pomenila zmago nad vsemilstimi, ki so hoteli iz Jugoslavije narediti ječo narodov in prav to je vodilo

Maršal Tito govori na II. zasedanju AVNOJ-a

ljudstvo je v letih od 1918 do 1941 zaman pričakovalo kakršne koli rešitve s strani Jugoslavije, kajti prav ta Jugoslavija, katero so vodile razne protiljudske izkoriščevalske klike, je zavestno prodala po prvi vojni vso Julijsko krajino, zato torej od take Jugoslavije tudi ni moglo ničesar pričakovati. Med okupacijo, ko je po vseh predelih Jugoslavije divjal fašistični in nacistični zločinec, sta se kralj in monarhija razkrinkala pred najsiršimi ljudskimi plastmi kot odkrita organizatorja in podpihovalca bratomorne vojne ter izdajalske službe okupatorju. Tako je borba za osvoboditev domovine morala postati hkrati tudi borba proti reakcionarnim krogom stare Jugoslavije, ki so stali tedaj s kraljem na čelu na prav isti liniji, kakor okupatorji. Borba proti reakcionarnim krogom stare Jugoslavije je postala zato sestavni del narodno osvobodilne borbe. Že tedaj je postalo jasno, da predstavlja kralj in monarhija ogorčenega sovražnika ter da bo samo federativna oblika nove Jugoslavije lahko rešila in uresničila demokratična hotenja vseh narodov Jugoslavije in organizirala močno državno skupnost.

Osvobodilna borba primorskega ljudstva je krenila po isti poti in za istimi cilji, kakor borba ljudskih množic vseh ostalih narodov, ki so v Jugoslaviji, kakor so prej Primorci v Italiji bili zatirani.

Največja pridobitev narodno osvobodilne borbe je bratstvo in enotnost, ki je raslo in se krepilo na pohodih preko nepristopnih gora skozi snežene viharje, skozi glad in trpljenje desetstisočev in stotisočev borcev, kajti ljudstvo je prišlo do prepričanja, da lahko samo neizprosno in vse žrtvujočo borbo doseže to, o čemer je vsa stoletja samo sanjalo in to je neodvisnost in svoboda. Jasno je, da kadar govorimo o naporih in o težnjah jugoslovanskih narodov, velja vse to in v prav toliki meri tudi za ljudstvo Julijske krajine, ki se je povežalo in ostalo zvesto s svojo odločno borbo vsem ostalim bratom v Jugoslaviji. Tako so postali uspehi macedonskih partizanov uspehi partizanov v Srbiji, Črni gori, Bosni, Hrvaski, Sloveniji in v najbolj oddaljenem kraju Jugoslavije, obenem uspehi nas Primorcev in naši uspehi so postali last vseh jugoslovanskih narodov. Maršal Tito je zapisal že leta 1942: »Beseda narodno osvobodilna borba bi bila le fraza in celo slepilo, če ne bi imela razen splošno jugoslovanskega smisla tudi narodnostni smisel za sleherni narod posebej, to se pravi, če bi ne pomenila razen osvoboditve Jugoslavije »hkrati tudi osvoboditev Hrvatov in Slovencev, Arnavtov, Makedoncev itd. Če bi narodno osvobodilna borba ne imela te vsebine, to se pravi, da v resnici prinaša svobodo, enakopravnost in bratstvo vsem narodom Jugoslavije, bi ne pomenila mnogodrugega, bi ne pomenila bistvo narodnosti in ravno ta vsebina je bistvo narodnosti

narode Jugoslavije, da so po sprejetju tega sklepa šli še odločneje v borbo, kljubovali vsem sovražnikovim ofenzivam, da si zagotovijo srečno prihodnost v enakopravnosti, bratstvu in enotnosti.

Narodno osvobodilna borba si je postavila dva visoka smotra in to je bila: federativna oblika republike in zgraditi resnične ljudske oblasti. Ta dva velika smotra so proglasili jugoslovanski narodi na drugem zasedanju AVNOJ-a in za dosego teh dveh smotrov so se vztrajno in herojsko borili ne glede na žrtve, da bi si tako zagotovili končno in popolno zmago.

Za nas Primorce pa je bil gotovo načrta vse važen sklep AVNOJ-a, namreč sklep o priključitvi vsega jugoslovanskega ozemlja, ki je bilo do tistega časa pod oblastjo tujih zatiralcev, kar je pomembno, da je Primorska postala sestavni del nove, federativne Jugoslavije. In da to tudi zasluži, je dokazala, ker se je ljudstvo v Istri, Slovenskem Primorju in na Slovenskem Koroškem, Trstu in Beneski Sloveniji z narodno osvobodilno borbo neločljivo in za vedno povežalo z ostalimi jugoslovanskimi narodi. Borba našega naroda v Julijski krajini je neločljivi del osvobodilne borbe vseh narodov Jugoslavije.

Ti sklepi so postali silno orožje v naši daljnji borbi za končno osvoboditev iz pod okupatorja in njegovih hlapcev te so za zgraditev lastne ljudske države. Po dogodkih v Jajcu sta sledili še dve leti polni zmag in silnega poleta narodno osvobodilnega gibanja, v katerem ljudstvo dokazalo na brežtevinskih primorjih, da ljubi svobodo bolj kot svojo zemljo, bolj kot svoje domove in še celo bolj kot svoje lastno življenje. Za ustvaritev teh velikih sklepov za izpolnitev te velike naloge lahko danes s ponosom pokažemo na tisoče gomil, ki so posejane po gozdovih, ob rekah, cestah in gmajnah. Za uresničenje teh načel je poteklo neizmerno krvi. Čeprav je naša domovina danes porušena, čeprav še marsikje po Primorskem obtožujejo razvaline in pepel, vendar smo naš vse ponosni, da smo v tej težki in neenakobni borbi na življenje in smrt zmagali in s priborili svojo lastno državo in svojo ljudsko oblast. Res je, da primorsko ljudstvo za enkrat še ni priključeno k svoji materi, Titovi Jugoslaviji, da mu za enkrat še odrekajo to pravico, vendar nihče na svetu ne bo mogel preprečiti, da je primorsko ljudstvo hodilo pod Titovo zastavo od zmag do zmag in da za nas pomeni marsikaj. Tito vse naše napore, vse naše težnje in vse naše pravnične zahteve. Tri leta so žele minila od zasedanja AVNOJ-a v Jajcu in rav lahko ugotovitev je, da ta leta pomenijo dobo zmag, Jugoslovanski narod in z njimi skupno tudi primorsko ljudstvo je uresničevalo zgodovinske sklepe AVNOJ-a, da je lahko nova Jugoslavija izvojevala resnično svobodo in

Nadaljevanje na 2. strani.

29. NOVEMBER, II. ZASEDANJE AVNOJ-A IN PROGLASITEV REPUBLIKE

Primorsko ljudstvo je neločljivo povezano z usodo jugoslovanskih narodov

Ustavodajna skupščina z maršalom Titom na čelu proglašaja Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo

Da si bomo na jasnem

Ko spremljamo mednarodne dogodke, ne moremo prezreti dejstva, da vse res prave miroljubne sile s Sovjetsko zvezo na čelu streme za tem, da se v svetu že končno preide k normalizaciji življenja in obenem, da se da Varsovskega paktu svetlo, da to tudi narodni sveta zajamči. Eden izmed takih naporov je tudi zahteva sovjetskega zunanjega ministra Molotova, da vse države članice Združenih narodov podajo točno poročila o svojih oboroženih silah, ki jih imajo na ozemlju prijateljskih držav, članice Združenih narodov. Gre namreč za to, da danes, ko je vojna končana in ko so armade zavezničar izvršile svojo veličansko nalogo z osvoboditvijo držav fašističnega sveta, vrne narodom svobodo in možnost demokratičnega življenja. Nadaljnja prisotnost oboroženih sil pa bi znala bistveno vplivati na notranji razvoj prijateljskih držav in s tem bi že predstavljal vmešavanje v notranje zadeve dotičnih držav.

Ta izvajanja sovjetskega zunanjega ministra, ki so bila podprta s krepkimi utemeljitvami in z jasnim poročilom o sovjetskih četah, ki so se iz vseh prijateljskih dežel že umaknile, je podprla tudi cela vrsta zastopnikov držav, kjer se danes še nahajajo anglo-ameriške čete.

Tega pa početa pravilno dometi zastopnika Anglije in Amerike in z vsemi silami delata na to, da bi obšla bistvo vprašanja. In tako je bilo v tem smislu postavljeno na dnevni red vprašanje oboroženih sil v lastnih državah, s čimer je Sovjetska zveza svoj predlog takoj tudi izpolnila.

Zanimivo bo, če se spomnimo, kakšen vik in krik so dvignili zapadni imperialisti, ko je del sovjetskih čet ostal nekaj tednov dalje na ozemlju Irana. To je bilo že pred pol leta. Sovjetska zveza je takrat pokrenila vse, da so se sovjetske čete vrnele v domovino. Danes pa skušajo zapadni imperialisti zamolčati dejstvo, da so britanske oborožene sile na grškem ozemlju, na Kitajskem, da države oporišča v Braziliji, da se je država Islandija morala spreti z Ameriškimim državi, ker se tam nahajajo ameriške oborožene sile. Vse to jasno govori, da bi zapadni anglo-ameriški imperialisti radi poznali drugačne pravice zase in drugačne pravice za ostale države članice Združenih narodov.

Prav na Primorskem je vloga anglo-ameriških imperialističnih čet znana v dovolj veliki meri, da znamo preceniti namen zapadnega imperializma. Mi dobro vemo, da so anglo-ameriške oborožene sile bistveno vplivale na spremembe, ki so nastale po njihovem prihodu v cono A, to se pravi, da so s svojim delovanjem podpirale in da podpirajo drobne, provokatorske fašistične ostanke.

Seveda, če tako gledamo, potem bomo tudi razumeli, zakaj sta se zastopnika anglo-ameriškega imperializma Bevin in Byrnes z vsemi silami uprli umiku anglo-ameriških čet s tako zvanega svobodnega ozemlja Trsta, češ da je navzočnost tujih čet potrebna, da si »guverner okrepi v tem času policijske ukrepe«. Prav tako sta se uprli proti temu, da bi v svobodni tržaški luki Jugoslavija in Italija imeli posebne prednosti. Vse to znova jasno govori, da ne gre anglo-ameriškim imperialistom ne za interese italijanskega ne slovenskega naroda, ampak za roparske interese njihovega mednarodnega imperializma, ki ga hočejo uveljaviti z brutalnim nasiljem.

Pri vprašanju tržaškega statuta so sedaj privlekli na dan vprašanje začasnega statuta in sovjetski zunanji minister je sijajno karakteriziral namen takega zavlačevanja, ko je dejal:

Nadaljevanje s 1. strani.

zagotovila veličastno zmago vseh svojih narodov v vojni. Pridobili smo si ogromen mednarodni ugled ter se uvrstili v prvo vrsto svobodoljubnih držav in kar je nad vse važno dejstvo, in na kar smo Primorci nad vse ponosni, je to, da smo ostali v tej višini neomajni in da danes kažemo vsemu svetu, celo velikim državam, kako se je treba za svojo svobodo boriti in kako jo je treba doseči. Pozabili pa ne smemo na dejstvo, da so osvobodilno borbo vodile vse napredne in demokratične sile, katerim je na čelu stala prekaljena Komunistična partija.

Razvoj osvobodilne borbe in podpora najširših ljudskih množic, katere so se združile v krepko in jekleno ljudsko fronto ali osvobodilno fronto, kakor jo pri nas kličemo, so bile prepričljiv dokument, da mora ljudska stvar zmagati, ker drugega izhoda sploh ni. Vsi napor so dobili končen izraz s porazom nečloveškega fašističnega vojnega stroja in videvali naši voditelji, pred vsem pa dokazali, kako stvarno in jasno so pred največji sin vseh jugoslovanskih narodov, maršal Tito, ki je vseslovanski upor vodil in mu s svojo jekleno voljo in brezkompromisno borbo znal ustvariti ne samo novo državo, ne samo bratstvo in edinstvo, temveč tudi ljudsko oblast in popolno državno in gospodarsko neodvisnost.

Lansko leto na dan 29. novembra je bila pravnovoljno proglašena nova Jugoslavija kot Zvezna ljudska republika, kjer so vsi narodi enakopravni in ki so svobodno izrazili svojo voljo, da ostanejo združeni v Jugoslaviji. Danes je postalo stvarnost, da republiki ni sezidal nihče drugi kot narodni heroj maršal Josip Broz-Tito. Ljudstvo Julijske krajine je z velikim veseljem in ponosom sprejelo ta veličastni trenutek, kajti tudi ono je doprineslo svoj delež za to veliko stvarnost in položilo je veliko prispevek, da bo z vsemi močmi delalo in se borilo za to, da postane čimare celotna Julijska krajina sestavni del

»Ako začnemo sestavljati nov začasni statut, ne vem, če nam ga bo uspelo izdelati v času našega življenja.« Gre namreč za to, da bi anglo-ameriški imperialisti vsilili Trstu spet nek nov začasni statut, v katerem bi oni poskušali uveljaviti politiko svojega nasilja. Molotov je predlagal, naj predstavlja začasni statut stalni statut, dokler ga skupščina ne sprejme. Obenem pa je predlagal, da mora veljati za tržaško ozemlje enaka pravica kot za vsa sovražna ozemlja, kjer je bil večših fašizem, to je, da se inozemske oborožene sile umaknejo po treh mesecih po podpisu mirovne pogodbe. Za volitve v skupščino in sestavo vladnega sveta pa je predlagal, naj se izvede en mesec po umiku anglo-ameriških čet.

Ob teh vprašanjih se jasno vidi bistvo imperialistične politike Anglo-amerikancev, katere posledice moremo videti v Grčiji, v coni A itd. Zadnji dogodki v Trstu in Gorici jasno govorijo o imperialističnem nasilju, ki že danes govori o konkretnih oblikah, kakaj se bore zapadni imperialisti.

Proti temu protestira ves demokratični svet in v zadnjem času smo za beležili veličastne manifestacije prvomorskega ljudstva, ki je zahtevalo svoje svoboščine in z najbolj ogorčenim demonstrativnim nastopom odklanjalo prisotnost anglo-ameriških oboroženih sil, ki s svojo prisotnostjo in svojo delavnostjo podpirajo in opogumljajo znova porajajoče se fašistične tolpe. Primorsko ljudstvo ve, da je zanj anglo-ameriški imperializem nevaren, ker ga hoče spremeniti v kolonialno ljudstvo, in zahteva odstranitev anglo-ameriških čet, obenem pa zahteva svoje demokratične pravice. Ne samo v Trstu, Trzinu in Gorici, ampak tudi tisoči in tisoči Istrijanov iz kopskega okraja so na manifestativnem zborovanju povedali vsemu svetu, da pomeni za njih ljudska oblast in ljudska demokratična življenja in da se bodo vztrajno borili za to, da to svojo oblast obdrže, da jo razvijajo in da gredo po taki poti napredka kot ostali bratski narodi Jugoslavije.

Se bolj globoko bomo razumeli vlogo in poslanstvo Sovjetske zveze in ostalih demokratičnih držav pri borbi za pravičen mir v svetu, če ne bomo prezrli prav tako kot dogodkov v coni A, tudi atentatskega napada na dva člana ukrajinske delegacije — udeležence mirovne konference v New Yorku. Vse to govori, da zapadnim imperialistom niso všeč niti tržaški antifašisti, katere trpajo v zapore in dovolijo, da nanje vrše atentatorske napade fašistične sode, da jim pa prav tako niso všeč delegati tistih držav članic Združenih narodov, ki ne dvigajo po njihovem ukazu rok pri glasovanju. Da pa niso izbirčni v borbi, kaže brutalen atentat na dva člana ukrajinske delegacije v New Yorku, katerega hočejo Anglo-amerikanci opravičiti z navadnim roparskim napadom in se ne ozirajo na to, da atentatorji svojih žrtev niso oropali.

Razumljivo je, da tako politiko ne obsojajo le vse demokratične države, ampak da jo ostro kritizirajo tudi demokratične množice samih zapadno-imperialističnih držav, o čemer govore nenehni nastopi stankovčijev v Ameriki in Angliji in ostra kritika poedinih demokratičnih poslancev.

Vsa ta dejstva pa še z večjim poletom mobilizirajo osvobodene množice po demokratičnih državah, da s svojim ustvarjalnim delom in z volitvami utrjujejo pridobljeno svobodo in s tem onemogočajo, da bi se še kdaj koli povrnilo časi imperialistične igre v njihove dežele. O tem pričajo veliki de-

lovni in obnovitveni napori narodov Sovjetske zveze, Jugoslavije, Bolgarije, Albanije, Češkoslovaške itd. O tem pričajo prav tako veličastne zmage demokratičnih sil tako v Romuniji, Bolgariji, kjer so demokratične množice enkrat za vselej zapečatile trdne temelje demokratičnega razvoja svojih držav.

Prav tako veliko, za slovenski narod zgodovinsko pa je prvo zasedanje Ustavodajne skupščine Ljudske republike Slovenije. Prvič v zgodovini je slovenski parlament govoril o bodočnosti svojega naroda v živem nasprotju z delom bivših odposlancev v stari Jugoslaviji, ki so se v parlamentih borili samo za svoje ozke, strankarske interese. Da si je naša Ustavodajna skupščina jasno začrtala v svoj program borbo za pravično usodo primorskega ljudstva, dokazujejo od prvega do zadnjega vsi nastopi odposlancev v skupščini. Vodilna naloga, ki diha iz vsega dela Ustavodajne skupščine, pa govori za to, da so ljudski odposlanci razvili razpravo glavnih govorov tov. Kardelja, Kidriča in predsednika vlade Mihe Marinka v pravcu nenehnega, skrbnega dela za lepšo bodočnost slovenskega naroda.

V svojem posegu v razpravljanje je ljudski odposlanec Boris Kraigher, minister za notranje zadeve, dejal sledeče: »Poleg volitev imamo v zadnjem času še en poseben dogodek, ki zlasti jasno dokazuje visoko stopnjo politične zrelosti in zavesti našega ljudstva. Mislim na potek rekrutacije novih letnikov in na potek demobilizacije naših starih borcev. Danes ni več govora ob rekrutaciji, ni več govora ob demobilizaciji o neredih, ki so bili nekoč v navadi ob takih dogodkih.«

V svojih nadaljnjih izvajanjih pa je med drugim dejal tudi sledeče:

»Poudariti moram, da tudi ne bomo mogli dovoliti, da bi nekateri cerkveni predstavniki na odgovorna mesta nameščali v cerkvi ljudi brez kontrole ljudstva. Ločitev cerkve od države ne pomeni, da se jemlje državi tista pravica kontrole nad cerkvijo, ki jo je vedno imela in ki edina more preprečiti, da bi nekateri inozemski sovražni krogi ustvarili iz cerkve aparat za organizacijo nasprotovanja ljudski oblasti. Tega zlasti ne smemo dovoliti, ker vemo, kam nas je to pripeljalo v preteklosti. Imamo izkušnje, vemo, kam nas je to pripeljalo na Gorškem in v Trstu, kjer nadškofo, fašistični podpihovalci, Italijan se danes po mili volji nastavlja in premešča duhovnike v čisto slovenskih župnijah. To je tam ustvarilo razmere, ki silijo vsakega resnično poštenega slovenskega in hrvaškega duhovnika k odprtemu odporu proti svojemu škofu. Če noče cerkev preprečiti take konflikte, potem naj postavlja skofe in župnike, ki bodo znali spoštovati ljudsko oblast in ki bodo znali delati skupno z ljudstvom.«

Nadalje pa pravi: »Nikomur se zato ne more dopustiti, da bi vršil kakršne koli javne funkcije po navodilih iz inozemstva, brez kontrole naše domače notranje ljudske oblasti. In spet nadalje: »Te dolžnosti veljajo tudi za cerkev in duhovščino, če noče po vzgledu Rožmana iskati zaščite v inozemstvu, pri raznih avstrijskih in italijanskih škofih.«

Nadalje pa je tov. minister dejal: »Hočem se dotakniti še enega vprašanja. Reakcija mnogo besni in kleveta OZNO kot nekaj strašnega tajinstven aparat. Mislim, da se bo skupščina strinjala z menoj, če izjavim, da bomo zadovoljni z delovanjem naših organov državne varnosti, dokler se jih bodo sovražniki ljudstva bali. Prav je, če tisti, ki organizirajo s pomočjo inozemskih imperialističnih klich kriminalne zločine proti našemu ljudstvu, nekoliko trepetajo pred našo oblastjo. To je znak, da naša ljudska oblast uspeva zadajati občutne udarce sovražniku, ki se noče prilagoditi novim razmeram pri nas.«

In nadalje pravi tovariš minister sledeče:

»Kdo kleveta? Zlasti reakcionarni tržaški in koroški tisk in gorški »Slovenski Primorci«, ki trdi o sebi, da je katoliški. Izgleda, da je namen teh klevet, skriti dejstvo, da se danes naloge v Evropi tako nesramno kršijo osnovna demokratična načela kot ravno v Trstu in na Koroškem. Če primerjamo samo zunanje znake, ki karakterizirajo oblast pri nas in v anglo-ameriških conah, moramo ugotoviti, da so tam resnično do zob oboroženi, da je tam resnično samo policijska oblast, da pa so tam stalni neredi, pri nas pa red, pri nas pa ljudstvo s polno svobodo sodeluje pri izgrajevanju ljudske oblasti. Ne, to se ni vse. Pri nas je Milica rekrutirana neposredno iz ljudstva in je stavljen na razpoložanje ljudskim odborom, tam pa je bila narodna zaščita takoj od anglo-ameriških zasedbenih oblasti razpuščena in formirana nova, v kateri je cela vrsta fašistov. Na pretežno slovenskem ozemlju skoraj ni Slovenca, člana civilne policije. Vsa ogromna večina so Italijani. Zato se tudi anglo-američani tako zavzemajo za tak statut Trsta, ki bi dal policijo v roke guvernerju, ker se boje resnične demokracije, ker se boje organov državne varnosti, ki so organi ljudstva in ne organi zunanjih imperialističnih sil.«

V svojem poročilu je predsednik kontrolne komisije tov. Vida Tomšičeva med drugim dejala: »Naša važna naloga je boj proti birokratizmu in birokratskemu centralizmu, ki zavlačuje poslovanje državnega aparata, duši iniciativno ljudskih množic, spreminja organe ljudske oblasti v brezdušne, neljudski administrativni aparat, ki ni sposoben dnevno ostvarjati in razvijati

naše revolucionarne pridobitve. Boj vsakršnemu neodgovornemu škodljivemu odnosu do obče ljudske imovine. Tak odnos izvira deloma iz starega, egoističnega odnosa ljudi, ki se še niso ugotovili v novo stvarnost, čestokrat pa izvira iz direktnega sovražnega odnosa, ki ga protiljudski kapitalistični reakcionarni elementi goje do ljudske imovine. Odkrivamo jih v nekaterih ljudskih odborih, zadrugah, v uradniškem aparatu, kamor so se uspeli spriti naše premale budnosti vrtniti. Boj za dvig individualne odgovornosti naših organov oblasti, vsakega posameznega uradnika, za pravičen odnos do državljanov, za odpravo vse birokratske navlake, komodnosti, majarnosti iz dela našega aparata. Spričo ogromnega delovnega poleta ljudskih množic predstavlja to napake slano za to polet, ga otope in ubijajo živo voljo do dela.«

Minister za finance Zoran Polič pa je med svojim obširnimi izvajanjem dejal: »Naš letošnji proračun izkazuje 170 milijonov dinarjev viška glede na izdatke. Mi moramo ostvariti ne samo proračun, temveč tudi ta višek. Zato bo potrebna mnogo večja disciplina. Potrebna bo večja davčna morala, pravičen odnos do skupnosti, potrebno bo, da naši državljani to skupnost razumejo tako, kakor so jo razumeli tisti, ki so se za srečno bodočnost te skupnosti borili in umirali. Spoznati je treba naše osnovne gospodarske naloge in te so dvig industrializacije in elektrifikacije naše države. Potreben je pravičen odnos, in to posebno poudarjam, pravičen odnos do našega državnega sektorja.«

Tudi novi minister za prosveto, tovarišica Lidija Sentjurčeva je pokazala v svojem referatu jasne perspektive pred vsem ko je dejala: »Zato se mi zdi nujno, da ugotovimo, da je prva in osnovna naloga naše prosvetne politike, vzgojiti zavedne državljane nove FLRJ, naloge vzgojiti, naučiti in usposobiti naše široke ljudske množice za to, da bodo sposobne vršiti oblast, da se bodo naši delovni ljudje, delavci in kmetje in delovna inteligenca naučili bolje upravljati svojo državo, bolje in uspešneje delati, živeti kulturneje življenje in tako pospešiti razvoj svoje domovine v gospodarsko močno, bogato in kulturno državo.«

Prav tako so ostali odposlanci nakazovali jasn pogled v naš jutrišnji dan in jasno govorili poleg uspehov tudi o težavah, katere bomo morali premestiti, da se gospodarsko popolnoma osamosvojimo in da tudi v tem pogledu povsem izbrisemo sledove stare Jugoslavije, ki je z gospodarsko odvisnostjo izročila v naročje mednarodnim imperialistom tudi politično in kulturno svobodo jugoslovanskih narodov.

Po demokratičnem svetu

PO SLOVENIJI

Ljubljanska univerza še nikoli ni imela toliko slušateljev kot letos. Zlasti močno je zastopana medicinska fakulteta in gospodarska, največ pa je vpisanih na tehnični fakulteti in to 1280 študentov. V svobodni LRS se tako daje vsa pozornost mladim kadrom, ki bodo kot strokovnjaki pomagali graditi bodočnost svojemu ljudstvu.

Novi minister za prosveto v LRS je postal tov. Lidija Sentjurčeva. Ze iz študentovskih let naprej je vodila neizprosno borbo za pravice delavskega razreda in sodelovala v naprednih organizacijah. Posebno se je odlikovala v narodno osvobodilni borbi, organizirala je borbe tudi pri nas v Julijski krajini. Tovarišica Sentjurčeva je član IOOF in CKKPS. Njeno dosedanje delo je najboljši dokaz, da bo kot novi prosvetni minister s svojimi izkušnjami vodila vzgojitelje in po njih vzgajala mladino, dvigala kulturo in krepila ljudsko prosvetno delo.

V Sloveniji se vračajo izseljenci iz Francije, kjer so živeli po več let. Dobro se zavedajo, da jim domovina sedaj še ne bo mogla nuditi vsega na pretek, toda tudi oni hočejo sodelovati pri izgradnji svoje domovine in lepše bodočnosti. Zaposleni bodo, ker so predvsem rudarji, v Hrastniku, Zagorju in Kočevju itd.

Delegacija Zveze sovjetski pisateljev je prispela v Ljubljano, kjer so se razgovarjali z našimi slovenskimi pesniki in književniki.

PO OSTALIH PREDELH JUGOSLAVIJE

Maršal Tito je prejel iz Meksike pismo španskih republikancev, v katerem pozdravljajo delo ter notranjo in zunanjo politiko vlade FLRJ.

Prebivalci mesta Skoplja v Makedoniji so sprejeli na zasedanju ljudskega Sbornja sklep, s katerim so izvolili maršala Tita za častnega meščana. V svoji resoluciji pišejo: »Krepili bomo bratstvo in enotnost z drugimi narodi Jugoslavije za srečo in boljšo bodočnost naše skupne domovine FLRJ.«

Ustavodajni odbor skupščine LR Bosne in Hercegovine je soglasno sprejel osnutek ustave. Predsednik ustavodajnega odbora je med drugim dejal: »Geslo, ki se je rodilo ob prvem strelu uporniške puške — geslo bratstva in enotnosti — ki je dobilo svojo zakonito obliko v osnutku te ustave, bo omogočilo našemu ljudstvu srečno življenje.«

Dejavnost grških monarhofašistov nam je že do dobra jasna. Izizvalni poskusi

Boj za pravico po svetu

Ameriški delavci so na kongresu industrijskih organizacij ugotovili, da so izgubili vsako korist od zvišanja plač, kajti zvišanje cen je močno zadelo delavstvo.

Civilna policija v Gorici je aretirala dva demobilizirana borca JA iz neznanega vzroka. — Jasno je, da je to preganjanje vseh bivših jugoslovanskih borcev, ki se sedaj vračajo na svoje domove.

Stavka rudarjev v Ameriki je zajela že nad 500 premoženikov. Ameriška industrija že čuti pomanjkanje goriva, potniški promet je bil od nedelje zmanjšan za eno četrtno. Ameriško ministrstvo za vojsko je zaradi stavke mobiliziralo znatno število čet. Dejstva govore, da v Ameriki le ni demokracije, če pa je, potem sliči demokraciji ZVU v coni A.

Zaradi stavke 5000 železniških delavcev je v Palestini ustavljen železniški promet.

Partizanska armada v Grčiji je izdala svoj manifest, v katerem med drugim pravi: »Demokratska armada zavrača vse lažnjive vesti, borimo se za svobodo Grčije.«

Partizansko gibanje v Grčiji se širi proti jugu in v predele Pinda. Sam grški monarhofašistični minister potrjuje uspehe partizanov.

Tržaško ljudstvo zahteva priznanje demokratičnih pravic in je poslalo številne resolucije Svetu zunanjih ministrov v New Yorku.

Prehranjevalne razmere so v Trstu čedalje bolj nevarne, tako da ljudstvo ni dovolj preskrbljeno z živili, obleko in kurivom.

ZVU po vsej coni A preganja demokratično učitelstvo, ljudstvo v svojih resolucijah obsoja take ukrepe, ki samo ovirajo razvoj šolstva in preganjajo res ljudske učitelje.

164 laburističnih poslancev se je vzdržalo glasovanja o angleški zunanji politiki, kar priča, da ne zadovoljni z dosedanjim zunanjo politiko svoje vlade.

V Egiptu vsaj vedno večji odpor proti pogodbi z Anglijo, ki naj bi jo sklenili. Ljudstvo kakor tisk izražata svojo nezadovoljnost.

proti Albaniji so se razširili še na izzivanja na grško-jugoslovanski meji. Grška letala so preletela jugoslovansko ozemlje in obstreljevala obmejne utrde. Jugoslovanska vlada je poslala grški vladi protestno noto zaradi kršenja suverenosti ozemlja.

V dalmatinskih vinogradih so pričeli obdelovati s stroji. Traktorje uporabljajo za okopavanje, kar bo znatno povečalo obdelanost.

Na dalmatinskem otoku Pagu gradijo elektrarno. Nova centrala je že pod streho. Velika večina del je bila izvršena s prostovoljnimi udarniškim delom.

V osiškem okraju so otvorili 7 sedemzrednih šol. Take višje organizirane šole bodo sposobne dati temeljito znanje in bodo po svoji kvaliteti odgovarjale nižji srednji šoli.

»Mladinska proga« Brčko-Banovići se bo nadaljevala do Sarajeva. Dela bodo še obsežnejša kakor so bila na mladinski progi, ker je proga veliko daljša in bo treba zgraditi več objektov, med njimi 5 predorov. Štab mladinskih brigad je takoj po zaključnih delih na Mladinski progi sklenil ustanoviti tečaj, ker bodo mladinske brigade pri tej gradnji sodelovale in hočejo imeti svoje strokovne vodje.

Vinarske zadruge so pri odkupu letošnjega pridelka imele pomembno vlogo. S tem je bilo preprečeno prekupčevanje, dvig članov je silno narasel in vinogradniki z nezaupanjem gledajo vsakega tujega nakupovalca vina.

Bolgarski ministrski predsednik Kimon Georgijev je dobil ponoven mandat, da sestavi novo bolgarsko vlado, kot ustanovitelj Domovinske fronte in zvest bорец za svobodo in neodvisnost bolgarskega ljudstva.

V Romuniji so se vršile volitve. Blok demokratičnih strank je dobil 5,336,281 glasov od 6,823,829 glasov. To vsekakor pomeni odločno zmago demokracije nad reakcijo. Volitve so po izjavi tujih novinarjev potekle v redu in udeležba je bila silno velika.

Priprava kadrov spada danes med osnovne naloge našega gospodarstva, pa tudi med osnovne naloge države
B. KIDRIČ

PRVO OKROŽNO POSVETOVANJE KULTURNO-PROSVETNIH DELAVCEV V AJDOVŠČINI

Vzgojiti, naučiti in usposobiti moramo naše ljudske množice, da se nauče upravljati državo, bolje in uspešnejše delati in da si osvoje kulturo in prosveto

Osvobodilna fronta nam je poleg narodne in gospodarske svobode ustvarila kulturno prosvetno svobodo

IZ REFERATA TOV. ROMANA ALBREHTA

Tovariš Roman Albrecht, član okrožnega odbora OF je v svojem referatu dejal:

Tovariši in tovarišice!

Današnje prosvetno posvetovanje ima pred vsem nalogo, in to je njegova glavna naloga, nakazati jasno ljudsko prosvetno delo v današnjih dneh pri nas. Da bomo o našem kulturno prosvetnem delu govorili pred vsem kot aktivisti Osvobodilne fronte je povsem razumljivo in se mi zdi, da bi bilo to stvar odveč

in koristi potisnjene ob tla, ne zaradi objektivnih težav, ampak zaradi surovega izžemanja in izkoriščanja od vladajočih.

Seveda je bila to posledica tedanje kapitalistične morale, ki je dobila odraza tudi v kulturno prosvetnem življenju. Vladajoči izkoriščevalski sloj je imel možnosti dajati pečat življenju svoje dobe in je dal torej pečat tudi kulturno prosvetnemu delu v tej dobi. Izoblikovala se je kultura, ki ji je bil tuj svetovni nazorski okvir; imela je koncept brez smisla za požrtvovalnost, brez občutka za skupnost in brez čuta odgovornosti napram tej skupnosti. Razvila

so v začetku nespretno prikrivali, nato pa se je vedno jasneje razkrinkala, dokler je niso same ljudske množice v narodno osvobodilni borbi dokončno razgalile.

Slabo pa bi razumeli slovensko kulturo in ustvarjalnost, če bi jo ocenjevali samo po delu samozancev in če ne bi razumeli, da se je v slovenskem narodu oblikovalo nekaj, kar ni služilo vladajočim izkoriščevalcem iz tiste dobe, ampak je bil odraz težnje in ustvarjalnosti zatiranega ljudstva. Torej, ko govorimo o nezdružljivosti in gnilih razmerah pri nas, ki so bile, kakor rečeno, posledica tega, ker smo bili prisiljeni vključiti v evropsko skupnost, pa bi bilo skrajno napačno prezreti dejstvo, da so naše zdrave sile, ki so že v preteklosti jasno predvidevale kam vodi samopašna razvratnost kulture izkoriščevalcev, v svoji ustvarjalnosti nakazovale potrebo po aktivnem nastopu združenih ljudskih sil, ki so dejansko v naši narodno osvobodilni borbi napravile revolucionaren korak, s katerim se je slovenski narod iztrgal iz vpliva prej omenjene gnile kulture.

Naš narodni in socialni boj, tako nekako piše Slodnjak, je bil celo tisočletje prav do zmage Osvobodilne fronte, krvava in napeta borba za življenje in smrt, ki jo je bilo goroko ljudstvo z velikansko premočjo fevdalno kapitalističnih imperijev, ki so pritiskali ne le na nezavarovane meje našega narodnega ozemlja z vso svojo močjo gospodarskih in političnih sistemov, marveč so si tudi že v zgodnjem srednjem veku zagotovili vse gospodarske vire od zemlje do delovnih rok in mislečih možganov našega človeka v slovenski zemlji sami. Z zvito cerkveno in nasilno državno in gospodarsko politiko so si uspeli v domačem rodu vzgojiti pokorne pomagače, ki so bili pri obrambi tujih koristi krvoločnejši kakor tuji, pa tudi za razvoj in razcvit prave in napredne narodne omike bolj mrzli, kakor tuji.

Zaradi povezanosti našega narodnega in socialnega boja je zadobila tudi naša kultura, ki se je oblikovala v vrstah izkoriščanih, pomen in izraz bednega stremjenja na smrt obsojenega, a nepustljivo in zagrizeno borečega se občestva in kot najbolj glasen in prepričevalen krik pred obličjem vsega sveta, da se dogaja v sredi Evrope nezasičano nasilje nad ljudstvom, ki ima dar in voljo za tekmo v omiki z vsemi drugimi ljudstvi. Torej slovenski pesnik in pisatelj, ki je rasel pod temi vplivi, ni bil tvorec neklih lepotečnih vrednot, ki bi bile bolj ali manj umetnostni izraz volje in moči gospodujočega razreda in narodu, ampak je v njegovi pesmi enkrat manj, drugič več, toda brez prenehanja prihajal na dan smrtni boj njegovega ljudstva. Zato se tudi take slovenske poezije in njene domovinske note ne sme preprosto zgolj z vidika nekakega meglečnega meščanskega domoljubja, ampak s stališča prave revolucionarne patriotičnosti.

Sovjetska kultura - nova ljudska kultura

Že prej smo govorili, da se je kulturno prosvetno življenje v Sovjetski zvezi razvijalo drugače. Sovjetska zveza je bila po silnih naporih svojih narodov po Oktobrski revoluciji iztrgana iz imperialistične igre in je krenila na pot ustvarjalne kulture, kulture, ki je spremljala socialističnega človeka na njegovi poti v boljše življenje. Torej je treba, da v prvi vrsti vemo, da je oblikovanje lica sovjetske kulture prevzelo ljudstvo samo in da ima torej pečat ljudske ustvarjalnosti. Še več. Sovjetska literatura ima veličasten pečat načelnosti, požrtvovalnosti, borbenosti, bratstva in humanosti, s katero je oplojila najnaprednejša boljševiška Partija, ki je dosledna načelom Lenina in Stalina po Velikem oktobru začela uresničevati novo ustvarjalno kulturno prosvetno življenje. Če smo prej govorili o roparski morali imperialistov, ki je bistveno vplivala na oblike njihove uživaške kulture, potem moramo ob sovjetski kulturi govoriti o morali sovjetskega ljudstva, ki mu daje visoko človečansko vsebino genialna Partija Lenina-Stalina.

Prva stvar je bila borba proti hinavski morali in sovjetski ljudje so si visoko zapisali na svoje prapore besede velikega Lenina, ki je dejal: »Za nas izven človeške družbe vzete pravdnosti ni, to je prevara.« To je bilo izhodišče za boj sovjetskih ljudi proti lažni morali, ki je imela v obliki pravilje in groženj nalogo delati ljudske množice pokorne svojim gospodom. Sovjetski ljudje so spoznali, da je morala tista, ki pomaga človeški družbi dvigati se višje in rešiti se izkoriščanja človeka po človeku. Tako so se sovjetski ljudje torej oborožili za uspešen boj proti morali sebičnosti in ji nasproti postavili sovjetsko moralo, ki služi uničenju stare izkoriščevalske družbe in strnitvi vsega delovnega ljudstva. Ta morala nosi v sebi nenehno borbo proti omahovanju, žigosa breznačelnosti, brezdejnosti, zasmehuje omahljivce in nergače, ki se boje borbe proti samodržju in vzgaja sovjetske ljudi v duhu žilavosti in neomajne predanosti stvari revolucije. Jasno je, da nosi v sebi tudi znanstveno pojmovanje zakonov družbenega razvoja, da nosi v sebi napredno revolucionarno teorijo, ki omogoča orientirati se v zapletenem položaju razredne

borbe, videti naprej razvoj dogodkov in aktivno vplivati na te dogodke. Ta morala povezuje milijone ljudi v aktivno politično življenje. To je bila podlaga sovjetski kulturno-prosvetni ustvarjalnosti od prvih dni Velikega oktobra dalje. Ta jasnost med ljudskimi množicami je predpogoj za vsa veličastna dela in uspehe sovjetske države, je predpogoj prave patriotičnosti, ki se potem tudi jasno odraža v požrtvovalnem delu sovjetskih ljudi, v njihovi herojski borbi, ko so s prsi branili mlado sovjetsko državo, to se pravi, da so sovjetski ljudje razumeli, da se, kakor pravi Ilija Erenburg, kultura ustvarja s solzami, znojem in krvjo.

Šele če razumemo vse te osnovne stvari, potem bomo razumeli velikanski pomen domovinske vojne Sovjetske zveze in narodno osvobodilne borbe narodov Jugoslavije. Razumeli bomo, da nismo z našo osvobodilno borbo samo pomagali razbiti in uničiti razdiralne sile fašizma, ampak da smo z aktivizacijo ljudstva v tej borbi ustvarili pogoje, ki za vedno izključujejo morebitno ponovno oživitve fašistične miselnosti pri nas.

Tudi Ferdo Kozak, predsednik Ustavodajne skupščine LRS pravi tako nekako: Čeprav še ni videti novih oblik življenja, čeprav je še toliko ostankov večrajšnega dne v nas, vse to ni važno. Važno je neizbrisno občute, da smo se zavestno vključili v organizacijski proces novega sveta. To pa zaradi tega, ker je življenje našega naroda napolnil vroči žar centralne kulturne ideje, ki ustreza tradicijam vse naše kulturne dejavnosti in ki bo te tradicije še razvila glede na obseg in vsebino.

Ni jim več pesem bratstva, ustvarjanja in patriotičnosti...

To so misli, ki jih moramo imeti brez-pogojno, če hočemo, da bomo dobro izvršili svojo dolžnost, da vnesemo ljudsko prosveto in zdravo ustvarjalno kulturo med naše množice, ki smatrajo, in to po pravici smatrajo, za eno izmed pridobitev narodno osvobodilne borbe tudi to, da se otresejo vsega, kar je še v kulturno-prosvetnem pogledu na njih ostalo slabega in da se opolede z novimi kulturno-prosvetnimi ustvaritvami današnjega, jutrišnjega dne. Predpogoj pa, da bomo mi to svojo nalogo dobro razumeli, pa je to, da moramo razumeti dejstvo, da z vojaško zmago nad fašizmom in nacizmom še ni uničena, še ni strta nazadnjaška, gnala miselnost. Še več, vedeti moramo, da zapadni imperializem skuša danes sam prevzeti vlogo zaščitnika svoje prazne, razdiralne kulture, da prevzema nase delo, katerega mu je včeraj vršil fašizem.

To se torej pravi, da moramo s takimi očmi gledati na razvoj in potek mirovne konference, kjer jasno prihajajo protikulturne tendence zapadnih imperialistov z dneva v dan bolj očividno na plan. Svetu izkoriščevalcev nikakor ni všeč, da se ne samo utrjuje, ampak tudi širi svet, ki odpravlja prav zaradi svoje globoke ustvarjalne kulture in človečnosti izkoriščanje človeka po človeku. Ni jim všeč, da je zdrava pesem bratstva, svobode, pesem ustvarjanja, dela in patriotičnosti sovjetskih ljudi in milijonov patriotov v osvobodnih demokratičnih državah dobila odmeva v njihovih lastnih imperialističnih deželah in v deželah, kjer »gnezdiijo oni s svojo guvernersko politiko«. Da se je ta odraz ustvarjalnosti zaril že tako globoko v zavest poštenih ljudi, da ni več mogoče zdravega klica delovnih množic udušiti z vreščnimi jazzi, podivjanimi sfingami, s fantastičnimi zgodbami in iluzornimi podvigmi, niti ne več s prihihleno, lažnivo in hinavsko vprego duhovščine, ki se nespretno prikrilo postavlja zopet v

službo mednarodnega imperializma. Že prej smo dejali, da je bil fašizem omotičen podvig razpadajočega imperializma, ki je skušal z najbrutalnejšo silo uničiti gibanja milijonov in milijonov za pravico, za zdravo kulturo, za globoko človečansko načela borečih se ljudi, sedaj pa lahko rečemo, da se prav ob teh svojih korakih še bolj krha.

O tem govorimo pred vsem zato tako obširno, ker si moramo biti na jasnem o današnji vlogi nazadnjaškega sveta, ki nikakor ni vršel po zlomu fašizma puške v koruzo. Ta svet namreč danes sam uveljavlja silo. Zato nam ni treba iskati dokazov daleč, zato jasno govorijo požigi slovenskih knjig v Trstu, ki so brez nadaljnega jasnega pečata bolestnosti imperialističnih divjakov, ki so si s svojim brutalnim nastopom nad knjigami domišljali, da bodo ustavili silen plaz globokega preroda demokratičnih ljudi v Juljski Krajini. Prav tak dokaz je roparski odvzem Ljudskega doma v Gorici — in takih dokazov je nešteto. Treba je računati tudi s tem, da se bo imperializem v svoji zakrknjeni borbi poslužil najostudnejših sredstev in da bo skušal razdiralno vplivati celo v osvobodnih predelih, oslanjajoč se na svoje pozicije med nazadnjaki in na tistimi, ki mu jih je uspelo s hinavsko, lažnivo taktiko odtujiti zdravemu razsojanju, da se niti ne zavedajo, da zaradi nepoučenosti predstavljajo ekspozičuro mednarodnega imperializma. Pisatelj Juš Kozak pravi med drugim: »Stvarjanje kulture, ki ima in ki bo imelo globoke osnove v narodno osvobodilnem boju, ki zajema vso etiko in svoje duhovne vrednote iz tega velikega slovenskega dejanja, je v svojem bistvu močnega borba proti vsem nasprotujočim silam, o katerih bi bilo zelo pogubno misliti, da so položile orožje in ne kanijo več kljubovati. Borba se ne omejuje samo na izrazito nazadnjaštvo, temveč bo posegala tudi v borbo proti vzgoji, duhovni in politični, kar je nazadnjaštvo skozi stoletja razvijalo in s tem oblikovalo značaje in miselnost.« To se torej pravi, da moramo s temi ugotovitvami pri našem bodočem kulturno-prosvetnem delu temeljito računati.

Primorsko ljudstvo je razorana njiva, v katero je treba samo še zdravih semen

Tovariši in tovarišice! Če sedaj preidemo na same razmere, ki smo jih doživeli v coni B, moramo ugotoviti, da smo v Slovenskem Primorju dobili žalostno dediščino, ki nam jo je zapustil razdiralni fašizem v pogledu razvojne stopnje kulture, da pa smo našli tu ljudi, ki jih je zavestna borba proti fašizmu prekalila in predstavljajo razorano njivo, v katero je treba samo še zdravih semen. Treba je računati s tem, da se je primorsko ljudstvo v času domovinske vojne znalo okleniti svoje Osvobodilne fronte in borce-avantgarde Komunistične partije ter znalo obogatiti svoj boj z njenimi globokimi načeli, kar danes govori za to, da je politična zrelost primorskih ljudi izredno visoka. Vendar je treba računati z nečim. Naši ljudje si še niso na jasnem glede podtalnega dela fašističnega uničevanja kulture, ker so občutili samo brutalen pritisk, in obstoja nevarnost, da jim mi ne bi pravočasno povedali, da bo prej ali slej prišlo do licemerskih, hlapčevskih, ponižnih, toda preračunano premisskih poizkusov, kako vreči med naše ljudi duha breznačelnosti, plehke, mračnjske, licemske kulture. Mislim, tovariši in tovarišice, da tega ne smemo prezreti prav zaradi tega, ker poedini primeri že govore za to, da je imperializem že posegel po tem sredstvu in da se je že prenekalet protikulturni duhovnik vpregel v ta voz.

Toda čim bodo naši ljudje spoznali (Nadaljevanje na 4. strani.)

Prvi kulturno-prosvetni nastop v radiu Slovensko Primorje je izvedel pevski zbor iz Sovodenj.

utemeljevati, ker nam je vendar vsem jasno, da je prav Osvobodilna fronta tista vseljudska organizacija, ki nam je poleg narodne in gospodarske svobode ustvarila tudi kulturno prosvetno svobodo.

Če pa vzamemo, da smo dejansko vsi v svoji preteklosti rasli v tisti nesrečni dobi, v kateri je bila kultura in ljudska prosveta orodje v rokah sovražnikov ljudstva za pneumljenje slednjega, si moramo to okolje jasno osvetliti, da se bomo znali otresti še vsega tistega, kar smo morda tudi danes znali ožen narodno osvobodilne borbe prinesli s seboj in kar bi morda skušalo danes škodljivega ponikati na dan. Tak pogled za nekaj let nazaj nam bo v današnjih dneh vendar pomagal opredeliti, kaj je bilo v preteklosti pri nas zdravega in kaj je bilo uničeno samo zato, da tudi v našem narodnem telesu ustvarijo sovražniki ljudstva svoje pozicije. Samo na ta način bomo tudi danes znali razlikovati, kaj je naše, kaj se dejansko razvija na preji, a kaj se prebija v naše današnje življenje z namenom, da slabi naše vrste, z namenom, da se tudi v pogledu kulturno-prosvetnega dela obrne kolo nazaj.

Prišel se je zavesten ustvarjalni boj za obliko in vsebino življenja.

Preden bi sploh govorili o kulturi in prosveti, ki je oblikovala lice Evrope do druge svetovne vojne, bi rad poudaril, da je treba točno vedeti, da je bila zaradi svojevneste vloge, ki je sledila oktobrski revoluciji, od aktivnega vpliva odrezana najnaprednejša sila s svojo najbolj globoko ustvarjalno sposobnostjo Sovjetska zveza. Tako tudi ne moremo primerjati kulturno-prosvetnega razvoja v ostalih evropskih državah z razvojem Sovjetske zveze, o katerem bomo posebej govorili prav zato, ker se bomo pri tem marsičesa dobrega naučili, pred vsem pa se bomo naučili pri oblikovalcih sovjetske kulture in prosvete, da nam mora biti osnovno vodilo: zvestoba lastnemu ljudstvu, to se pravi odprti široka vrata kulturi in prosvete ljudskim množicam, jih dvigniti in jih vzgajati v načelnem in naprednem duhu.

Ko pa govorimo o kulturno-prosvetnem razvoju v ostalih predelih Evrope moramo ugotoviti, da je v razdobju med prvo in drugo svetovno vojno takozvani etari kulturni svet zamajalo nekaj novega. In kdor je razumel tedaj te nove sile, je ugotovil, da se evropska kultura majo ob besedi — kriza. V tem času je prišlo namreč do vedno močnejšega uveljavljanja osnovnih življenjskih vrednot in prišel se je zavesten ustvarjalni boj za obliko in vsebino življenja, katerega je vodil proletarijat, kot vodeča sila vsega delovnega ljudstva.

Vprašanje pa je, zakaj je bil ta boj v nebrzdanem pohlepu vladajočih slojev imperialistično kapitalistične Evrope se je udomačilo načelo brezobzirnega izkoriščanja, katerega je ustvaril nenadziran pohlep izkoriščevalcev po posesti in po virih bogastva v času procvitajoče industrije. Tak izkoriščevalski pohlep je bil vzrok bede in iskanja kruha, bega z ljudstva, obenem pa za zavestnega ljudskega množičnega nastopanja v obliki stražkov, ki pa so se končali s krvjo, s strelji v ljudstvo. To je ustvarjalo prepad med vladajočimi sloji in med ljudskimi množicami, ki so vsak dan bolj spoznavale, da so njihove potrebe, želje

se je kultura brez okusa, ki je odgovarjala in ustrezala tedanjemu pohlepemu izkoriščevalskemu svetu. To je bila brezidejna, uživaška kultura, prazna, hladna, nikakor ustvarjalna, saj je stremela zgolj za neko zunanjo lepoto, zgolj za nekim esteticizmom. Človek, ki se je vključil v ta svet kulture in prosvete, če jo smemo tako imenovati, je iskal, bežal od stvarnosti, mrzlično hlatal za novotarijami in začel spreminjati kulturo v senzacijo. V nasprotju s tem pa je razred izkoriščanih postavil nova načela morale, ki so zahtevala tudi drugačne oblike kulturnega ustvarjanja in to so bili vzroki, da se je stara kultura v svojih temeljih zamajala.

Fašizem posledica bolnih razmer v Evropi

V takih pogojih se je rodil fašizem, ki je posledica negativnega kulturnega ustvarjanja pretekle dobe. Kaj je v svojem bistvu fašizem? Fašizem je najbrutalnejša oblika imperialističnega izkoriščevalskega družbenega reda, ki si je za svoje osnovno načelo postavil gospodstvo močnega nad slabim in torej ne prizna enakosti; tuje so mu plemeniti strani človeka kot humanost, požrtvovalnost, bratstvo med narodi, človeška skupnost itd. Jasno je potem tudi to, da je v kulturnem pogledu najbolj prazen, brez vsebinski, nenačeljen, kar je v času svojega obstoja tudi dokazal, obenem pa do vse ustvarjalne kulture zločinski. Torej je samo posledica fašističnih načel, da so gorele na grmadah ustvaritve velikih oblikovalcev kulture, kjer se je fašizem pojavil.

Vso svojo najbolj bolno pokvarjenost pa je fašizem zabil v takozvano sveto dobro poznano rasno teorijo, ki je prinesla Evropi toliko gorja in ki je našla svoj pravi obraz v Hitlerjevi Nemčiji. Fašizem je torej posledica bolnih razmer v Evropi in je v svojem bistvu samo omočen korak krhajočega se imperializma.

Dva oblikovalca slovenske kulture

Oblikovanje slovenske kulture je bilo pod vplivom oblikovanja vse evropske kulture, ker smo bili mi v to skupnost prisiljeni vključeni in zato nosi tudi naša kultura v preteklosti sledove slednjih razmer. Še več, del slovenskega ozemlja je oblikovala neposredno samo fašistična takozvana kultura, pa naj bo to pri nas v Primorju ali pa na Koroskem. Tu so kričeči sledovi razdiralnega dela fašizma. Malo drugačno pot pa je napravila ta razvoj v predelih slovenske zemlje, ki so bili vključeni v Jugoslavijo. Kulturno prosvetno delo je bilo tu pod vplivom še bolj praznih in gnilih oblikovalcev, ker je v ustvarjanje posegla z vso svojo pokvarjenostjo in javno hinavščino in sovražstva polno zloba tudi duhovščina, ki je stala v službi mednarodnega imperializma. Ta je poleg brezsravnega izkoriščanja ljudske zaostalosti, ki je vladajočim omogočala, da so stvar vere povezali s pohlepom po oblasti, v kulturi dosledno stremela za tem, da so ljudske množice odtrgane od resnice. Govorili so ti ljudje o ljubezni do bližnjega in o grehu sebičnosti, hkrati pa so izpreminjali samostane v industrijska podjetja, kopicili v znamenju cerkve obsežna bogastva in podjetja obče ljudskega pomena. To svojo gnusno gonjo za materialističnimi dobrinami so vodili torej na najbolj pokvarjen način in spremljala jo je tudi krvava fašistična ideja, katero

Naša prosveta mora vcepljati poleg osnovnega znanja našemu ljudstvu visoke ideje in pridobitve narodno osvobodilne borbe, kazati perspektive razvoja, vzgojiti krepke, neustrašne graditelje nove Jugoslavije, ki bodo verovali v zmago svojega dela in naporov

Iz referata tov. Romana Albrehta

Nadaljevanje s 3. strani.

jedro te lažnive, nezainteresiranosti povzročujoče dejavnosti ljudskih škodljivcev, bodo nastopili proti njej, ker vedo, kako dragocena je enotnost, ker so se enotnost naučili kovati v narodno-osvobodilni borbi in ker vedo, da pomeni enotnost ohraniti, boriti se proti razdiralnim vplivom od znotraj in od zunaj.

Dosedanje kulturno-prosvetno delo moramo predvsem označiti kot spontano, ki pa ima za posledico ogromno mobilizacijo našega ljudstva. Danes preveč vse naše ljudi želja po učenju, po tem, da bi se udeležili čim več tečajev, da bi spoznali zakonitosti življenja, da bi znali sami čimbolj vplivati nanje, da bi postali mojstri svojih poklicev, hočejo se učiti patriotičnosti, hočejo jačati svoja telesa prav tako kot razum. Naša naloga je, da vse to povežemo, da v vse to vnesemo načrt, smotnost, sistem, da napravimo za vsako stvar obračun, da vnesemo več in več plemenitega tekmovanja.

Da pa bomo lahko te naloge rešili tako, kot je naša dolžnost, pa mislim, da je treba predvsem omeniti tudi nekaj napak, ki so se doslej vršile v kulturno-prosvetnem pogledu z naše strani, s strani vsega terenskega vodstva.

Prva napaka je bila, da smo se zadovoljili predvsem s spontanostjo, ki po daljšem času že utruja naše ljudi, ki zaradi tega potem nasedajo reakcionarnemu izražanju. Zavedati se moramo, da more biti danes nosilec ljudsko-prosvetnega in kulturnega dela samo Osvobodilna fronta in nihče drug. Zato je danes naša naloga, da utrdimo prosvetno organizacijo OF in da vanjo zajamemo vse zdrave ustvarjalne sile. S tem bomo presli k načrtnemu delu. To delo bo odpravilo tako imenovano spontanost, ki se je že v prepogostih primerih izrodila v to, da naša prosvetna organizacija na terenu smatra za bistvo prosvete plesno prireditev. Tovariši in tovarišice, ples je zdrava fizikalna panoga, toda zdrava v okviru meja. Danes pa v poedinah primerih že zajema izrazito uživaške oblike, ki jih moramo primerjati zapadno-imperialističnemu sredstvu za kvarjenje mladine. Če bomo naši mladini razjasnili to stvar tako, potem bo razumela, ker je visoka patriotičnost njeno osnovno vodilo in ne bo zavestno napravila ničesar, s čimer bi lahko danes ali jutri škodovala svoji domovini.

Druga temeljna napaka pa je ta, da so si v prvih povojnih mesecih naši ljudje izbrali kot sredstvo za akumulacijo denarja kulturno-prosvetno prireditev in da je bil tudi to eden izmed vzrokov, ki je bistveno vplival na to, da naši ljudje niso gledali toliko na vsebino prireditev, kolikor so gledali na materialno stran. Osvobodilna fronta je temu napovedala boj in doseženi so že lepi uspehi. Prosvetne prireditve so sredstvo za aktivno in pasivno kulturno-prosvetno življenje in je akumulacija denarja pri tem poststranska pomena. Dohodki kulturno-prosvetnih prireditev pa se smejo uporabljati potemtakem zopet samo v izrazito kulturno-prosvetne namene, v izgrajevanje in utrjevanje našega ljudsko-prosvetnega dela. V bodoče bodo naši prosvetni sveti zelo silno ostro merili pri dovoljevanju prireditev, in sicer v pogledu zahtevnosti pri kvaliteti prireditev.

Nepravilno tolmačeno kampanjo za izboljšanje kvalitete našega kulturno-prosvetnega dela so protiljudski elementi seveda izbrali in prišli na dan s parolo, da danes nimamo še dovolj naše literature in da bomo morali za to čas poseči tudi po starih stvarih. Človeku se zazdi prav tako, kakor da bi nekdo, ki čaka v Ajdovščini avtobus za Postojno, sedel na avtobus, ki vozi proti Gorici, samo zato, ker je ta že pri rokah. Tako neumnih potnikov ni, ker vedo, da bodo morali potem napraviti to do pot od Gorice nazaj do Ajdovščine. Prav tako je z našim kulturno-prosvetnim delom. Če danes sežemo po škodljivi, mračnijaški, oportunistični kulturi, ki se seveda ponuja, potem se bomo morali, se to pravi, še enkrat iztrgati iz njegega objema.

Jasno je, da nimamo še tako široke izbire, ker smo šele na začetku. Res pa je, da imamo v naši partizanski literaturi nekaj silnega, nekaj, kar je tako naše, da se ne more primerjati s podobnimi stvaritvami iz preteklosti. Toda ne nehna parola reakcije, da vlada pri nas literarna suša, se je že tako zagrizla, da so prezrli celo naši ljudje skoraj do zadnjega kupe in kupe naprednih knjig, glasbenih del, odrskih komadov, ki jih imamo danes na knjižnem trgu na razpolago. Zato bo prva naloga naših prosvetarjev, da nadaljujejo in razvijajo uspehe, ki jih je dosegel Okrožni odbor za ljudsko prosveto v tednu za našo knjigo, ko je razširil med ljudi celo vrsto, na tisoče knjig in obenem pokazal ob gostovanju ajdovskega prosvetnega društva, da imamo tudi kvaliteta odrska dela, če ne domači, pa od bratskih sovjetskih ljudi.

Proti vsem doslej omenjenim napakam se bomo najuspešneje borili, če bomo zvesti načelom naše Osvobodilne fronte, če bomo znali delo naših prosvetnih organizacij oploditi z njeno ustvarjalnostjo, če se bomo znali obogatiti z izkušnjami naše Komunistične partije in če se bomo naučili pri sovjetskih ljudeh visoke patriotičnosti, silne delavnosti, neizprosne navelnosti, vztrajnosti in požrtvovalnosti, ki mora dati pečata tudi vsemu našemu kulturno-prosvetnemu delu.

Naše delo ima jasne cilje in od teh ne smemo odstopati

To so glavne ugotovitve, ki jih je treba imeti pred očmi, če se hočemo po-

svetovati o bodočem kulturno-prosvetnem delu na našem terenu, ki mora izrabiti vso široko pripravljenost naših ljudskih množic, neskaljene rezerve ljudskih talentov, jih dvigati, jih prosvetliti, jih napraviti mojstre, ker bomo samo s takimi ljudmi lahko gradili našo, lepšo bodočnost, lahko s bolj odločnimi koraki in s krepkejšimi zamahi stopali v socializem. Pri tem pa ne smemo misliti samo na gledališke skupine. Tovariši in tovarišice, naša mladina v Istri je v velikih primerih še nepismena. Tisoči in tisoči primorskih ljudi ne znajo svojega čistega slovenskega jezika. Tudi tukaj moramo začeti, če hočemo, da bodo naše recitacije uspešnejše, če hočemo, da bodo naši dramski nastopi boljši, in če hočemo, da bodo naši ljudje tudi čitali naše knjige in časopise.

To se pravi, da bo treba ogromno tečajev. Toda paziti je treba, da ne bo samo poplava tečajev, ki pa ne bodo prinesli pravih zaključkov. Prvič je treba vse tečaje, ki jih bomo napravili, dobro pripraviti, drugič pa je treba vnesti v obiskovanje tečajev disciplino in red, tako da bomo take tečaje tudi uspešno zaključili. Tečaj ne sme biti zaradi tečaja, ampak zato, da nam izpolni vrzeli v znanju, oziroma da nam predstavlja prvo stopnico v bodoče šolanje. Enkrat za vselej se moramo otežiti tudi starega, od izkoriščevalskega sveta podedovanega nazora, da je dovolj eno prosvetno društvo za vse kulturno-prosvetno delo v naših vaseh, delavnicah itd. Za nas je to premalo, pri nas bodo gojile poleg tega kulturno-prosvetno delo sindikalne organizacije, mladinske organizacije, organizacije žena itd. Toda tudi vse to ne z namenom, da bi razbijali, da bi cepili, nikakor ne, to ima en sam namen, do popolnosti obdelati vsakega človeka, omogočiti vsakomur, da se otrese mračnjastva, nevednosti in da razvije vse svoje sposobnosti, katerih naša domovina od nas mnogo pričakuje. Prosvetni svet pa bo vse to prosvetno delo teh organizacij vezal in koordiniral. Ze danes moramo kritizirati poedine prireditve organizacije naših žena, ko so žene igrale tudi moške vloge. To je neživiljenjsko, to pomeni popačevanje bistva kulturno-prosvetnega obdelovanja naših ljudi. Naše kulturno-prosvetno delo mora biti pristno, zdravo, nepokvarjeno, nelicemitsko. Prej omenjeni primer je kričeča usedlina stare vzgoje. Prav tako ne bomo v vasi, kjer je morda 200 ljudi, organizirali pet različnih zborov. Take zore bomo organizirali tam, kjer so množice, tisoči in tisoči ljudi, v vasi pa bomo organizirali več večernih čitalnih krožkov, več raznih tečajev itd. Prav tako bi bilo napačno, če bi se naše delavstvo, ki bo sedaj postavilo svojo prosvetno organizacijo, ne vezalo v prosvetnem svetu, ker bi se s tem reklo, da je prosvetni svet izgubil dušo

delovnega ljudstva — proletariata. Prav tako bodo naši strokovnjaki-prosvetari morali pomagati ne pri organizaciji delavskih prosvetnih organov, ampak pri učenju, vežbanju v teh organizacijah.

Končno bi poudaril še to, da se bomo enostransko razvijali, če ne bomo skrbeli tudi za fizikalno in če ne bomo vseh naših tisočev fizikulturikov, ki so nastopali v Trstu, v Ljubljani, povezali v naše fizikalne aktivne. Treba se je zavedati, da naša ljudska fizikalna in zgolj nogometno društvo, na kar se je v nepretrganem delu doslej skoraj omejevalo, ampak da mora fizikalna prinesiti med naše najširše množice oblike za nego mladih teles, za njih jačanje in utrjevanje. V najkrajšem času bo Okrožni odbor za ljudsko prosveto razpisal široko kampanjo za nabavo fizikalnih predmetov v okviru fizikalnega tedna in tedaj si bo vsaka vas s svojimi sredstvi kupila po en fizikalni predmet ali tudi več, se vezala v dotični panogi, potem si bodo pa vasi med seboj izmenjavale.

Tovariši in tovarišice! To je širok okvir današnjega posvetovanja, katerega želim, da bi se udeležili v čimbolj velikem številu, da bomo skupno napravili pogled v jutrišnji dan. Konec leta bomo napravili obračun kulturno-prosvetnega dela v letošnjem letu. Treba je, da se na tak obračun pripravimo, da naredimo temeljito bilanco vsega dela. Ta bilanca verjetno ne bo taka, kakršne si želimo, ne bo taka, kakršno bi mi radi imeli, toda ob tej bilanci se bomo marsičesa naučili in se z nauki in izkušnjami pripravili na novo leto, na novo delo.

Sedaj pa bi zaključili z našim osnovnim napotilom: Tovariši in tovarišice! Z našim kulturno-prosvetnim delom moramo iztrgati ostanke kapitalizma iz ljudske zavesti, okrepiti moramo nespravljivost do ideoloških izmaščenj; vsake vrste in dvigniti na novo, višjo raven vsa sredstva naše ljudske kulture. Ne smemo dovoliti brezdnežnosti, ne smemo dovoliti mračnjastva, ravnodušnosti, mladino je treba očuvati tujih vplivov, ker bomo samo tako ustvarili hrabro pokolenje naših naslednikov tisočev in tisočev herojev narodno-osvobodilne borbe, graditeljev nove Jugoslavije, ljudi, ki bodo čvrsti in neustrašni pred težavami in jih bodo pripravili srčno obvladati s silno patriotičnostjo do svoje domovine Titove Jugoslavije, s silnim ponosom, da ne delajo samo zase, ampak da s svojim plemenitim zgledom uče še tiste narode, ki se jim ni uspelo še iztrgati iz kremljev imperialistične politične igre in kulturnega mračnjastva ter brezdnežnosti.

Naše kulturno-prosvetno delo ima jasne cilje in od teh ciljev ne smemo odstopati. Zato naj bo danes naš prvi vzklik: Živela naša domovina — Titova Jugoslavija!

Ali poznamo Albanijo in njeno ljudstvo?

Nekaj tednov je tega, odkar je Albanijo zadelo velika naravna nesreča. Zaradi jesenskih nalivov so zdvijale gorske reke, in teh ni ravno malo, pridrle na plodne ravnine pred morsko obalo. Razdejale so bogato rodočo zemljo, opustošile naselbine, odplavile številne domove, pridelek in živino. Nenadna katastrofa je terjala številne človeške žrtve, nižinsko prebivalstvo pa je ostalo brez — domov. Za prvo poplavo je sledila druga in nesrečo še povečala.

V osvobodilni borbi prekaljeno albansko ljudstvo ni obupalo, temveč kot v boju preizkušen narod organiziralo medsebojno pomoč. Jugoslovanski narodi so se takoj zavedli težkega položaja bratske ljudske republike Albanije in prišli z nabiranjem prispevkov. V Sloveniji je bilo nabranih že 5 milijonov dinarjev.

Primorsko ljudstvo, preizkušeno v težkem boju za svoje pravice in polno razumevanja za potrebe ljudstva Albanije, hoče po svoji moči tudi prispevati svoj delež, da ublaži nesrečo prizadetemu prebivalstvu in poleg tega, da dokaže svoje visoke moralne kvalitete, ki jih čuti kot skupnost, ki je pripravljena storiti sleherni napor, da doseže osnovne demokratične pravice sebe in slehernemu poštenemu narodu sveta.

Albansko ljudstvo pred osvobodilno vojno je bilo oslabiljeno zaradi notranjih razprtij, tako da o enotnosti ni bilo mogoče govoriti. Nasprotja je počela velika protiljudska vlada kralja Zogaja, ki je bil le igračka v rokah nekega svetovnega imperialističnega kapitalizma, z čimer so se poigravali svetovni kapitalisti. Nismo se pozabili, da je Albanija bila ščuvana proti Jugoslaviji in obratno Jugoslavija proti Albaniji, ker se je zahotelo izkoriščevalnemu imperializmu doseči razdor med balkanskimi narodi, da bi jih laže obvladal in še laže izkoriščeval. Doba pred drugo svetovno vojno je imela vse take pogoje, sovraštvo, umetno zasejano in gojeno med balkanskimi narodi, je navidezno rodilo svoj sad.

Italijanski fašizem, ki je že od nekdaj silil na Balkan, je zasedel Albanijo, v kateri je gledal mostišče, odskočno desko za nova osvajanja na Balkanu. Zdelo se je, da bo fašizem zmagal v svoji požrešnosti, v svojem načrtu je že računal na nove griljaje, toda izpregledal je najvažnejše dej-

stvo — ljudstvo. Kakor v Jugoslaviji, tako so tudi v Albaniji stopili domači izkoriščevalci in izdajalci v službo okupatorja; da bi še nadalje izkoriščali ljudstvo. Demokratično antifašistično gibanje je zajelo rodoljube, ki so pričeli z borbo proti sovražniku, ga odkriti napadali. Inicijator gibanja je bila Komunistična partija Albanije, ki je opravila nad vse veliko delo in vzpodbujala k odporu vedno večje ljudske množice. V neenaki borbi proti tujemu sovražniku in domačim izdajalcem se je izoblikovala domovinska ljubezen, nad vse herojska in plemenita zavest je skovala novi tip Albanca, ki je zavrgel stare verske in plemenske razprtije, ki so jih prej ustvarjali protiljudski elementi, da so laže vladali.

Danes ima albansko ljudstvo za seboj slavno zgodovino borbenega naroda, ki je postal v borbo na desettisoče svojih partizanov, ki je žrtvoval 50 tisoč življenj, da je lahko izvojeval svojo svobodo in suverenost. To so storili z lastnimi silami in naporu ter si ustanovili ljudsko republiko, v kateri je ljudstvo gospodar. Po osvoboditvi je nastopila Albanija pot, verno tistim ciljem in načelom, ki si jih je zadala takrat, ko je ljudstvo zgrabilo za orožje. Volitve v Ustavodajno skupščino, v katerih je dosegla Domovinska fronta 95% glasov, so to samo potrdile. V deželi je zaplalo novo življenje, v opustošena mesta in porušeno domovino se je zagnal val ustvarjanja, obnove in izgradnje. Naporu in veličini požrtvovalnosti, ljubezen do domovine in zahteva po človeka vredni bodočnosti so vzgojili armado silnih ustvarjalcev, ki so sledili zgledu svoje narodne junakinje Margarite Tutulani, ki je bila organizatorka mladinskega gibanja in so jo fašisti nasilno na zverinski način mučili in ubili.

S silnim poletom je obnova napredovala, upostavljal se je promet, gradili so se domovi, obnavljala so se mesta in obdelala se je vsa zemlja. Število šol je preseglo predvojno stanje, še ljudstvo se izobražuje v analfabetskih tečajih, albanska žena, ki se prej v javnosti sploh ni uveljavila, se danes skupno z moškimi udeležuje prav povsod. Ze v prvem povojnem letu je ljudska oblast izboljšala socialno stanje z ustanovitvijo sirotišnic, zavetišč, bolnic, menz, državnih lekarn in zadrug. Prav tako kot poznamo mi tekmovanja in udarniška dela, prav ta-

MED DISKUSIJO SE JE OGLASIL TUDI DELOVNI TAJNIK OKROŽNEGA ODBORA ZA LJUDSKO PROSVETO TOV. FISTER FRANC IN DEJAL:

TEKMUJMO!

»Bodo rekli nergači: »Ze zopet priganja. Tekme, same tekme. Kam bomo le prišli? Počasno, preudarno delo vodi k uspehu. To pa: čim več, čim hitreje in kar vsi! Kaj pa kvaliteta? Ko bi otroci molčali, kadar stari govorijo, bi bilo drugače. Tako jim pa komaj s pametjo slediš. Take tekme netijo nevoščljivost, mržnjo, malodušje, take tekme so mladostna zaletoletost in nenačrtno prehiteljanje. Eh ja, to utrja, ubija, to mori!«

Kakšne tekme pa rodijo to? Tekmovanje dobe, v kateri so ti nergači zakopani do ušes. Sebična konkurenca, špekulacija, goljufija in sebična požrešnost, to res utrja in ubija kvaliteto na račun dobička. Ali mar ni res? Kdo pa se je včasih gna? Dobitkarsko usmerjene založbe, koristilovski mecen, premeteni trgovci in brezsrčni špekulanti zaradi dobička so zalagali le krave romane, bajne povesti, čudežne pravljice, mile popevke, polne ganotja in trmasti solz. Vlek-le so le krohotaajoče predstave, kvantarski vici in pornografska umetnost. Oboževane so bile le kabaretne pevčice, norčavi plesi, vse, kar se lahko z cinom poplakne, kar te šegeta in pogreje. Vse to je res daleč od kvalitete, vendar si srečeval na vsakem koraku v naštetih izdajah, ker je pač neslo. Bo rekel kdo: »Morda je pa to le naravno, ko tako mika?« Pa pogledajmo, kako je prišlo do te naravne nenaravnosti. Izkoriščevalni red je porinil pred zemljane za svojo moralno zaščito zapah. Da, pred raziskujoči razum je postavil zapoved o namenu življenja, bajko o nečem, česar z razumom ne dosežeš, kar pa moraš verjeti! Se misliti ne smeš drugače.

Zemljani smo se znašli kakor semenski krompir v zaprti kleti, kamor se prikradejo skozi špranje le redki travniki svetlobe. Res, saj ne zamre v krompirju sila rasti. Ne, žene, divje žene, da se kati medsebojno prehitelajo in dušijo močnejše šibkejšje. Kaj postane iz krompirja čez čas? Gnila gnila brez sadu in semena.

Prav tako je z ljudmi, ki jim je odvzeta svoboda duha, zrak in sonce, ki so iztrgani iz narave. Močnejše kati izkoriščajo šibkejšje, se prevezemajo v bogove in smalrajo vse druge za manj vredne, za poljudi. Tak je bil fašizem. Zamorjenci pa blodiijo po praznem kakor zimski pedic in se razčize v pilavi globini, ki jo izražajo v domišljajbi drž, v modi, v solzavih verzih in osmrkanih romanah. Dea ekstreme — grobost in strah, kroh in jok je rodil kapitalizem. Take ljudi ne more mikati nič drugega kot to, kar smo rekli: krvava umetnost in bolesna solzavost, vsa

gniloba s svojim duhom. Tako življenje res ubija in mori.

Kako pa se obnese krompir v zemlji? Skozi ovire in težave pririje na dan zdrava kal, ki se razpne soncu, ki v zraku zaduha, ki vzcvete in rodi. Da, tako je z ljudmi, ki gredo skozi življenje z odprtimi očmi in z vso dobro voljo za zdravim razumom. In mi? Tudi mi smo bili v zatohli kleti, pa smo razbili zapah in stopili na plan, v prostost, v svobodo. Le tisti, ki jim prija duh po gnolobi, še stojijo na kletnih durih, nergajo in jokajo, ostali pa hitimo naprej, hitimo očiščati vsi zrak, soncu nasproti. Vse hitreje stopamo, vse več nas je, tečemo čez drn in strn, čez vse ovire in težave, pripravljeni vse žrtvovati in tudi umreti za neizmerno lepoto, ki vriska v nas ob zavesti skupne moči, iskrenega bratstva in silnih uspehov. Presli smo v tek vsi, prav vsi, da bi se brstje naših nad čimprej razpelo, razcveto in obrodilo splošno blagostanje. Plemenita tekma je to, gradnja novega časa. Kako nizka je ob vsem tem sebičnosti, plitva nadutost in trma! Da, tekmu-jemo, ker je v nas neizmerna življenjska sila, rojena iz sožitja na tisoče glav, na milijone src, brezčestnih rok, iz brezmejnega hrepenenja po človečnem razvoju. Ta nagli vzpon je strl malodušje, okorelost in pomehkužene sanje. Ta tok samo dere in ruši vse stare predsodke, vse ovire. Tekmujejo! Slišati ste danes načrtno pot posameznih panog prosvetnega dela. V nižini začne in vodi v strmine, v kraljevitne višine. Kdo bi se na njej ne kosal? Tekmujejo na vseh prosvetnih tistiških v okviru krajevnih prosvetnih svetov, v okviru okrajnih odborov za ljudsko prosveto in v okviru okrožij, saj plemenita tekma le uči, bodri in delga. Taka tekma odkriva talente, rodi nove misli, nove načrte in sklepe. Vodilni kadri se v tekmi razvijajo v vroče, v vodilne opore prosvetnega dela. To je prava, zdrava rast v svobodni naravi.

Predlagam sledeči sklep: 1. Tekmujejo po načrtu o duhu delovne discipline z vso voljo in žrtvijo. 2. Tekmujejo, da bo ljudska prosveta zajela vse delovne množice in jih pritegnila v naravni razvoj. 3. Tekmujejo, da bomo dosegli čimprej visoke cilje Osvobodilne fronte.»

*

Referat tajnika PPNOO-ja tovariša Franceta Perovška ob priliki prvega okrožnega posvetovanja kulturno-prosvetnih delavcev, bomo priobčili v prihodnji številki, kakor tudi diskusijo o bodočih nalogah.

12 tisoč Istranov je spregovorilo: »Ljudska oblast je naše življenje!«

V nedeljo, dne 24. nov. 1946 se je zbralo v Kopru preko 12.000 prebivalcev Istre, kateri so demonstrirali proti krivici francoski liniji, s katero bi prišla Istra pod guvernerjevo diktaturo. Prišle so žene, matere, otroci in možje, skratka prišli so vsi. Kar trumoma so korakali in se vozili na kamionih na trg, kjer je bilo zborovanje.

Mi nočemo dolarske demokracije, mi najodločneje zavračamo »svobodo«, ki bi nam jo delil gospod guverner. 25 let suženjstva, štiri leta oborožene borbe, eno leto in pol politične borbe, vse to nas je naučilo mnogo, ojekleneli smo, spoznali smo življenje pod vodstvom OF, okusili smo teror fašizma na svojih plečih, in zato obljubljam današ, da se bomo borili in to neustrašno borili proti vsakomur, pa naj bodo to tudi naši večrajšji zavezniki, kateri nam danes ne priznavajo naših upravičenih zahtev. Tako je govorilo prebivalstvo Istre. Med tem pa so se v množici neprestano dvigali vzkliki ljudski oblasti, bratstvu in enotnosti, Komunistični partiji in našim voditeljem.

Na zborovanju so spregovorili zastopniki množičnih organizacij, zastopnik PPNOO tov. Roman in zastopnik okrajnega komiteta KPJK, Delavec tržaških plačevz ILVA je prinesel Istranom borbene pozdrave tržaškega proletariata. V imenu pionirjev je množico pozdravila mala devetletna deklica, ki je dejala: »V borbi sem izgubila očeta, mater, sestre, brate in dom, ničesar nimam, mala pionirka sem, toda tudi jaz hočem ljudsko oblast, hočem življenje v Titovi Jugoslaviji.« Nazadnje je pionirka vzkliknila: »Naj živi bratstvo slovenskih in italijanskih pionirjev!« Tovariši Vodopivec pa je dvignil malo pionirko v zrak in dejal: »Mi nikdar ne bomo dopustili, da bi nam take otroke porabili zapadni imperialisti za svoje hlapce in sužnje.« Tako je, mi hočemo ljudsko oblast in nočemo guvernerjeve diktature! Je vsa množica odgovorila na te besede.

ga okraja l. 1946, št. 3985, in jo s tem proglasila za neveljavno.

Bratna Albin, župnik na Otlici, je izgubil osebno izkaznico št. 982, izdano od Okrajnega NOO v Ajdovščini dne 15. IV. 1946, in jo s tem proglasila za neveljavno.